כי סליק רבי אבא מימי [א]פירשה מודים חכמים לרבן גמליאל בברכות של ר"ה ושל יוה"כ (א)והלכה מכלל דפליגי בברכות דכל השנה איני והאמר ר' חנה ציפוראה א"ר יוחנן הלכה כרבן גמליאל בברכות של ר"ה ושל יוה"כ אלא אמר רב נחמן בר יצחק מאן מודים רבי מאיר והלכה מכלל דפליגי רבנן דתניא ברכות של ר"ה ושל יוה"כ שליח צבור מוציא הרבים ידי חובתן דברי ר"מ וחכ"א כשם ששליח צבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב מאי שנא הני אילימא משום דנפישי קראי והאמר רב חננאל אמר רב [ב]כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך אלא משום דאוושי [א] ברכות גופא אמר רב חננאל אמר רב כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך סבור מינה הני מילי ביחיד אבל בצבור לא אתמר אמר ר' יהושע בן לוי אחד יחיד אחד צבור כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך אמר ר"א לעולם יסדיר אדם תפלתו ואח"כ יתפלל אמר רבי אבא [ג]מסתברא מילתיה דר' אלעזר בברכות של ר"ה ושל יוה"כ ושל פרקים אבל דכל השנה לא איני והא רב יהודה מסדר צלותיה ומצלי שאני רב יהודה כיון דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי כפרקים דמי אמר רב אחא בר עוירא אמר רבי שמעון חסידא פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות ולא מיבעיא הני דקיימי הכא אדרבה הני אניסי הני לא אניסי [ב]דתני אבא בריה דרב בנימין בר חייא [ד]עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה אלא כי אתא רבין אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי שמעון חסידא [ה]לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות מ"ט משום דאניסי במלאכה אבל בעיר [ג]לא:

הדרן עלך יום טוב וסליקא לה מסכת ראש השנה

הגהה זו שייכא לעיל דף יא ע"ב

הכי גרסינן הלכה זו בפרק ראשון (דף יא:) כראשונה עד שלא הגיה רבינו וכן בספרי רומים וכן הברייתא בסדר עולם וכן עיקר בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו ר"א אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמזל כימה שוקע ומעינות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהם שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים ממנה והביא מבול לעולם. ר' יהושע אומר אותו יום שבעה עשר באייר היה יום שמזל כימה עולה ביום ומעינות מתגברין ומתוך ששינו את מעשיהן שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם. בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני אלא לר"א מאי שני לדין בשלמא לר"א היינו דשינה אלא לר' יהושע מאי שינה כדרב חסדא. והכין פירושה שנים עשר מזלות קבועין בגלגל ששה מהן למעלה מן [ה]הקרקע וששה למטה כשזה עולה מן הקרקע מלך אחד חבירו שכנגדו שוקע בקרקע בניסן מע"ק גד"ד למעלה בלילה טש"ת סא"ב למטה לאור הבוקר מתחיל טלה לעלות מן הקרקע ומאזנים לשקוע לסוף שעה ראשונה טלה כולו עולה ומאזנים כולו שוקע נמצא שניה שור עולה ועקרב שוקע שלישית תאומים עולה קשת שוקע וכן עושין כל ימי ניסן י"ב מזלות מגלגלין את העולם פעמים בין (ב) ביום ובין בלילה באייר שור עולה בשעה ראשונה של יום ועקרב שוקע שניה תאומים עולה קשת שוקע שלישית סרטן עולה גדי שוקע וכן מגלגלין עד תשלום כל המזלות וחוזרין חלילה פעמים בין היום והלילה וכן עושין השנים עשר מזלות לשנים עשר חדשים לסיון תאומים עולה מן הקרקע בתחילת היום לתמוז סרטן לאב אריה לאלול בתולה לתשרי מאזנים למרחשון עקרב וכן כולם כימה הוא שור ר"א אומר אותו היום שבעה עשר במרחשון היה יום שמזל כימה שוקע ביום כשכימה שהוא שור עולה כבר התחילה חמה לנטות למערב וזהו שקיעתו של כימה שלשעה שביעית של יום עולה שור מן הקרקע שהרי שעה ראשונה של מרחשון עקרב עולה מן הקרקע שניה עולה קשת שלישית גדי רביעית דלי חמישית דגים ששית טלה שביעית שור ובשביעית חמה מתחלת לשקוע לצד מערב ומעינות מתמעטין מחמת הצינה והרוחות ר' יהושע אומר אותו היום שבעה עשר באייר היה יום שמזל כימה עולה מן הקרקע בשעה ראשונה של יום ומעינות מתגברין שבאותו זמן לא חמה ולא צינה להמעיטן בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני האי בחדש השני היינו אייר שהרי מצינו ניסן נקרא ראשון הוא לחדשי השנה אלא לר"א דאמר מרחשון היכן מצינו תשרי שנקרא ראשון שני לדין מצינו תשרי שנקרא ראשון לדין מראשית השנה היינו תשרי בשמעתין לעיל והוה ליה מרחשון שני בשלמא לר' (ג) יהושע היינו דשינה שלא היה זמנו של כימה לעלות מן הקרקע עד שעה שביעית ועלה מזל כימה בתחלת היום כדי לעשות בו ארובות ולשפוך עליהן המבול דרך הארובות למהר עליהן פורעניות ועוד שינוי אחר שנשאר שנות העולם מעיינות מתמעטין בזה הזמן ועכשיו נתרבו אלא לר"א מאי שינה אין כאן שנוי לא במזל כימה ולא בתגבורת המעיינות שינה כדרב חסדא:

כי סליק רבי אבא מימי. שהפליג בספינה לים וחזר: **בברכות של ר"ה.** לקמן מפרש מ"ש הני: **מאן מודים.** לו בברכות של ר"ה ויוה"כ ר"מ: **והלכה מכלל דפליגי.** דקאמר ר' יוחנן הלכה כרבן [גמליאל] בהך (א) דמשמע מכלל דעמדו במחלוקתן: **רבנן.** שאר החכמים חוץ מר"מ: **אילימא משום דנפישי קראי.** דאיכא דמוספי ר"ה ור"ח ומלכיות וזכרונות ושופרות: **כיון שאמר ובתורתך כתוב.** כלומר כיון שאמר נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך: **אין צריך.** לומר מקראות המוספין: **אלא משום דאוושי.** שהרי כאן תשע וארוכות ומטעות דאין הכל בקיאין בהן. ורבותי מפרשין להא דרב חננאל במלכיות וזכרונות ושופרות וקשיא לי הא דלא כרבנן ולא כר' יוחנן בן נורי דתנן (לעיל דף לב.) אין פוחתין מעשרה מלכיות וכו': **ושל פרקים.** מועדות: **משלשין לתלמודן.** שהיה מחזר תלמודו כל שלשים יום: **פוטר היה כו'.** שש"צ מוציאם: **אינן בכלל ברכה.** ואע"פ שעם שבשדות בכלל ברכה הני דמצו למיתי קמי כהנים ויפנו כהנים אליהם ויברכום והם לא באו אינן בכלל ברכה: **אבל דעיר לא.** משום דלא אניסי ויכולין להסדיר תפלתן:

הדרן עלך יום טוב

וסליקא לה מסכת ראש השנה

אילימא משום דנפישי. פירש בקונטרס דאיכא דמוספי ר"ח וראש השנה ומלכיות וזכרונות ושופרות כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר כיון שאמר נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך אין צריך לומר מקראות המוספין ובשם רבותיו פירש להא דרב חננאל במלכיות זכרונות ושופרות וקשה הא דלא כרבנן ולא כר' יוחנן בן נורי דתנן (לעיל לב.) אין פוחתין מעשרה מלכיות כו' ור"ת פירש דאפסוקי דמלכיות זכרונות ושופרות קאי והיכא דהתחיל פליגי דלא יפחות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל יכול לפטור עצמו לגמרי ע"י בתורתך כתוב לאמר אבל מקראות של מוסף צריך להזכיר לעולם שהם במקום הקרבנות אבל מוסף דר"ח אין צריך להזכיר בר"ה אלא סגי לו במה שאמר מלבד עולת החדש ומנחתה שבזה נכלל כל מוספי ר"ח העולות וכדי להזכיר גם השעיר שהוא חטאת יאמר ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתן:

הדרן עלך יום טוב

וסליקא לה מסכת ראש השנה

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ח מהל' תפלה הל' י טוש"ע א"ח סי' קכד סעיף א וטור א"ח סי' תקצא:

כז ב מיי' פ"ג מהל' שופר הל' ח טוש"ע א"ח סי' תקצא סעיף ד בהג"ה:

כח ג מיי' פ"ד מהלכות תפלה הל' יט טוש"ע א"ח סי' ק:

כט ד מיי' פט"ו מהל' נשיאות כפים ה"ח טוש"ע א"ח סי' קכח סעיף כד:

ל ה טור א"ח סי' תקצא:

◆

רבינו חננאל

ואקשינן אי מודו ליה לרבן גמליאל למה ליה לר' יוחנן למימר הלכתא כוותיה, לא אמרינן הלכתא אלא היכא דאיכא פלוגתא. ופריק רב נחמן בר יצחק מאן מודי ליה לרב גמליאל ר' מאיר וחכמים חולקין על זה ועל זה. דתנו רבנן ברכות של ראש השנה ויום הכפורים בלבד, אבל בכל השנה אין הלכה כרבן גמליאל. ומאי שנא ראש השנה ויום הכפורים מן השנה כולה, אילימא משום (דכת') [דנפישי] בהו קראי, והן עשר מלכיות עשר זכרונות ועשר שופרות, והאמר רב חננאל אמר רב כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך להזכיר הפסוקין. אלא משום דאוושי ברכות. כלומר בכל שבת ומועד מתפללין שבע ובאלו מתפללין [תשע]. אמר ר' אלעזר לעולם יסדיר אדם תפילתו ואחר כך יתפלל. ואמר ר' אבא מסתברא בברכות של ראש שנה ושל יום הכפורים ושל פרקים, אבל של כל השנה כולה לא. וכן סוגיא דשמעתא. אמר רב אחא בר רב עוירא אמר ר' שמעון חסידא פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות כול'. ואסיקנא אלא כי אתא רבין אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' שמעון חסידא לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבכנסת ושומעין משליח ציבור, והעם שבשדות והן אנוסין שאינן יכולין לבא, אבל הני דשכיחי בעיר ולא אתו לא פטר להו רבן גמליאל. ירושלמי רבן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הרבים ידי חובתן ר' חונא רובה דצפורין בשם ר' יוחנן הלכתא כרבן גמליאל באלין תקיעתא והא שישנן שם מראש התפילה.

הדרן עלך י"ט של ר"ה סליקו פירושי רבינו חננאל ממסכת ראש השנה. תהלה לשוכן מעונה.

מסורת הש"ס

א) [שבת קו: יש"נ], ב) סוטה לח:, ג) [פי' אין ש"ץ מוציאן עד דאתו לבי כנישתא ישמעו מש"ץ מתחלה ועד סוף כ"כ הרי"ף וע"ש בר"ן], ד) [עי' תוס' לעיל ח: ד"ה שהמנם ותוס' ביצה כו. ד"ה אחזו ותוס' עירובין מ. ד"ה זכרין], ה) [בס"א: הרקיע].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והלכה כו' כרבן גמליאל בהך שמעתין דמשמע: (ב) בהג"ה ה"ג כו' פעמים בין היום ובין הלילה באייר: (ג) בא"ד בשלמא לר' אליעזר היינו דשינה וכו' אלא לר' יהושע מאי שינה:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' דאוושי (ברכות) תו"מ:

◆

מוסף רש"י

עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה. שאין הברכה חשובה עליהם לעקור רגליהם ולבא לפני הכהנים להיות מתברכים פנים כנגד פנים בלם, הלכך אינם בכלל ברכה, כדאמרינן כה תברכו פנים כנגד פנים (סוטה לח:).

הדרן עלך מסכת ראש השנה